

Nationella minoriteters rättigheter i Europa och Sverige

Marie B Hagsgård, Vice president i
Europarådets rådgivande kommitté för
Ramkonventionen för skydd av
nationella minoriteter

Nationella minoriteters rättigheter i Europa och Sverige innebär skyldigheter för myndigheter

Vilka skyldigheter?

Myndigheternas skyldighet

Tolka och tillämpa Lag(2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (Minoritetslagen) **fördragskonformt** ;i ljuset av Europarådets Ramkonventions och Språkstadgans bestämmelser, ändamål och syfte.

Läs mer om fördragskonform tolkning i Proposition 2017/18:186 s.60 ff.

Hur tolkar man och tillämpar fördragskonformt?

Två tips idag!

1. Håll koll på övervakningen av Ramkonventionens tillämpning

- Den rådgivande expertkommittén gör besök i de 39 länder som ratificerat konventionen och skriver därefter ett yttrande.
- På grundval av expertkommitténs yttrande beslutar Ministerrådet om en resolution med rekommendationer till landet för att åtgärda brister.
- Uppföljande möte med landet och en expert där konkreta åtgärder kan diskuteras för att komma till rätta med bristerna.

Följ övervakningen på Europarådets hemsida!: <https://www.coe.int/en/web/minorities/country-specific-monitoring>.

Ministerrådets resolution 2018

Rekommendationer för omedelbar åtgärd:

- **Stärk tillämpningen av Minoritetslagen på lokal nivå**, ändra lagstiftningen på de punkter där den ger för stort utrymme för skönsmässig bedömning ; och inför ett effektivt rättsmedel om lagen inte efterlevs.
- Öka och formalisera möjligheterna för samer att på ett **meningsfullt och effektivt sätt delta i beslutsprocesser som påverkar dem på kommunal, regional och nationell nivå** och se till att samerna kan **bevara och utveckla sin kultur** så snart beslut tas som påverkar områden där de traditionellt är bosatta.
- Öka tillgången på undervisning i och på minoritetsspråk, i synnerhet genom att göra minoritetsspråkläraryrket mer attraktivt, utarbeta en övergripande politik för undervisning i nationella minoritetsspråk i förskolor och för utbildning av förskollärare, **i nära samarbete med representanter för minoriteterna.**

Läs hela resolutionen från Ministerrådet på Europarådets hemsida: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016808d5a35.

marie.hagsgard@kvalitetsutvecklaren.se

2. Håll koll på ramkonventionens grundvärden....

- **Artikel 4**, full och effektiv jämlikhet för personer som tillhör nationella minoriteter.
- **Artikel 5**, positiva åtgärder som behövs för att personer som tillhör nationella minoriteter ska kunna bevara och utveckla sin kultur och sin identitet.
- **Artikel 15**, rätten för personer som tillhör nationella minoriteter att effektivt delta i beslut; att bli hörda så att hänsyn tas till deras synpunkter.

Andra tematiska kommentaren, Effektivt deltagande, p.13-15,
[https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/
DisplayDCTMContent?documentId=09000016800bc813.](https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800bc813)

Två centrala principer viktiga för en fördragskonform tolkning

1. Rätt för personer som tillhör nationella minoriteter att **effektivt delta i- och ha inflytande när** myndighetsbeslut berör dem (Minoritetslagen § 5 och Ramkonventionen artikel 15).
2. Skyldighet för stater och myndigheter att **främja möjligheterna** för personer som tillhör nationella minoriteter att behålla och utveckla sin kultur och sin identitet (Minoritetslagen § 4 och Ramkonventionen artikel 5).

Varför dessa principer?

Effektivt deltagande och inflytande

- För att ge personer som tillhör nationella minoriteter **samma rätt att påverka och vara delaktiga** som personer som tillhör majoriteten behövs särskilda åtgärder för att kompensera för de svårigheter personer som tillhör en nationell minoritet har att få inflytande.

Främja de nationella minoriteternas möjlighet att behålla och utveckla sin kultur

Positiva åtgärder behövs för att kompensera för tidigare diskriminering av urfolk/
minoriteter, så att de får **samma möjligheter som majoriteten att behålla och utveckla sin kultur.**

De svenska bestämmelserna

- Grundlagen RF 1:2, "Det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna **uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället** ochmotverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person. Samiska folkets och etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att **behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas**".
- Minoritetslagen §§ 5 och 4

5 § Minoritetslagen

”Förvaltningsmyndigheter ska **ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem** och så långt möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor.

Samråd enligt första stycket ska ske genom att förvaltningsmyndigheten för en strukturerad dialog med de nationella minoriteterna i syfte att kunna beakta deras synpunkter och behov i myndighetens beslutsfattande”

Minoritetslagen 4 § stycke 2

”Det allmänna ska ... **främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur** i Sverige.”

Fördragskonform tolkning och tillämpning av §§4 och 5

Ramkonventionen, artikel 15, rätt att effektivt delta

”Parterna skall skapa nödvändiga förutsättningar för att **den som tillhör nationella minoriteter effektivt skall kunna delta i**offentliga angelägenheter, särskilt sådana som berör dem.”

Fördragskonform tolkning av §5 Minoritetslagen, **inflytande**

- Det räcker inte med formell rätt att yttra sig.
- Det ska innebära ett betydande inflytande på beslut som fattas.
- Reella möjligheter för de nationella minoriteterna att påverka beslutsfattande, och resultatet bör spegla deras behov på ett adekvat sätt.
- En strävan ska finnas att personer som tillhör minoriteterna kunna ställa sig bakom beslut som berör dem (shared ownership of decisions).
- Det krävs en uppbyggnad av de nationella minoriteternas kapacitet och resurser för att säkerställa att deras representanter effektivt kan delta.

Andra tematiska kommentaren till artikel 15, punkterna 19,21 och 72.

Ramkonventionen artikel 5, främja

"Parterna åtar sig att **främja de förutsättningar som är nödvändiga för att personer som tillhör nationella minoriteter skall kunna bibehålla och utveckla sin kultur** och bevara de väsentliga beståndsdelarna av sin identitet, nämligen religion, språk, traditioner och kulturarv."

Fördragskonform tolkning av "främja" 4 § minoritetslagen

- Främja möjligheterna för minoriteter att behålla och utveckla sin kultur innefattar deras identitet, nämligen religion, språk, traditioner och kulturarv
- Syftar till ett samhälle med flera kulturer som leder till en berikande mångfald istället för splittring/konflikter mellan människor (*preamblen*)
- Det är viktigt att de berörda myndigheterna är medvetna om behoven hos personer som tillhör nationella minoriteter (*Andra tematiska kommentaren p. 105*)

Vad behöver göras för att ge personer som tillhör de nationella minoriteterna **inflytande** över frågor som berör dem och **främja** deras möjlighet att behålla och utveckla sin kultur?

Mina förslag:

- Börja med att be personer som tillhör minoriteter tala om vilka frågor som är viktiga för dem
- Innan beslut fattas i sådana frågor, kalla personer som tillhör minoriteterna till möten i god tid och informera om hur beslut kan komma att påverka dem/deras kultur. Lyssna på deras synpunkter.
- Se till att personer som tillhör minoriteter har resurser så att de kan sätta sig in i frågan och samråda inom gruppen och därefter komma och ge sina synpunkter.
- Fråga personer som tillhör minoriteterna hur beslutet kan utformas så att det främjar deras möjlighet att bevara och utveckla sin kultur.
- Se till att det finns kunskaper hos myndigheten om hur man för en dialog med personer som tillhör den nationella minoriteten så att de kan få reellt inflytande på beslutet.
- Sträva efter att fatta beslut som de nationella minoriteterna kan ställa sig bakom.

Checklista för att lyckas:

- Kunskaper om minoritetslagen och ramkonventionen för att kunna tillämpa minoritetslagen **fördragskonformt**.
- Kunskaper om **vilka frågor som berör** personer som tillhör nationella minoriteter och **deras kultur/identitet**.
- Kunskaper om hur man för dialog mellan myndigheter och personer som tillhör nationella minoriteter så att minoriteter kan ha **reellt inflytande på beslut** som berör dem och så att **deras strävan** att bevara och utveckla sin kultur **främjas**.
- **Sträva efter beslut som de nationella minoriteterna kan ställa sig bakom.**

Lycka till!

- Hör av er om ni har frågor!
- Marie.hagsgard@kvalitetsutvecklaren.se